

Juridiska fakultetsstyrelsen
Eva Ryrstedt, professor
Kristian Gustafsson, biträdande
universitetslektor

Remiss: Nya regler om arv och testamente – bland annat ett testamentsregister i offentlig regi och ett stärkt skydd för efterlevande sambor (SOU 2025:91)

Ju2025/01730

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, som har anmodats att yttra sig över rubricerat betänkande, får härmed avge följande yttrande. Yttrandet har utarbetats av professor Eva Ryrstedt och biträdande universitetslektor Kristian Gustafsson.

Allmänna och sammanfattande synpunkter

Betänkandet ger en värdefull redogörelse för nuvarande rättsläge. Juridiska fakultetsstyrelsen instämmer i princip med analyserna av detta. Genom betänkandets lagförslag ges bland annat en reglering av möjligheten av att skydda sambor när en av dem avlider, liksom om testaments möjliga digitalisering och annars digital förvaring av kopia.

Juridiska fakultetsstyrelsen är enig med utredaren om nödvändigheten av att göra reglerna i ärvdabalken mer enhetliga och tydliga. Den uppdatering av lagtexten som nu föreslås gälla är en förbättring, men arbetet behöver gå längre. Ärvdabalken skulle även fortsatt ha en ålderdomlig språkskrud efter de föreslagna ändringarna. Det är enligt Juridiska fakultetsstyrelsen önskvärt om det språkliga

moderniseringsarbetet fördjupas och ytterligare kopplas till en rättslig analys.

Ärvdabalken har hitintills inte innehållit några regler om arvsrätt för sambor, trots att frågan diskuterats i flera år. Den nu föreslagna ordningen är enligt fakultetsstyrelsen otydlig. I synnerhet gäller det för testamenten till efterlevande sambo som saknar lydelse om efterarv. Det är viktigt att en ändring av ärvdabalken i möjligaste mån ger gemensamma barn till sambor samma ekonomiska skydd som gemensamma barn till makar. Det går även att ifrågasätta om en fortsatt särbehandling av efterlevande sambor är i linje med hur familjebildning sker i dagens Sverige.

Juridiska fakultetsstyrelsen anser även att de föreslagna reglerna om testamentsregister inte innebär ett tillräckligt skydd för testamentsgivarens vilja. Enligt fakultetsstyrelsen bör förslaget justeras så att det frivilligt registrerade testamentet endast kan upphävas och ändras genom ny registrering. Systemet bör åtminstone få denna funktion och betydelse om testamentsgivaren anmält sin önskan om detta vid registreringen.

I de fall Juridiska fakultetsstyrelsen har tyckt ett visst förslag vara av extra stor betydelse, haft en annan uppfattning än förslaget, funnit tvetydigheter föreligga, eller motivering bristfällig, kommenteras detta i det följande. Juridiska fakultetsstyrelsen har inte något att erinra mot kommitténs förslag i övriga delar.

Skyddet för efterlevande sambo

Samboförhållandet är ett samlevnadssätt som har funnits länge och som med tiden har blivit vanligare och vanligare. Idag lever par många gånger tillsammans som sambor också när de har fått barn.¹ Den egendom som delas i en bodelning mellan sambor är begränsad

¹ SOU 2025:91, s. 172, med hänvisning till Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Statistik om familjerätt 2021.

och innebär inte enligt Juridiska fakultetsstyrelsens uppfattning en rimlig fördelning mellan ett par som levt länge tillsammans med ett gemensamt hushåll. Det sagda gäller särskilt när sambor har gemensamma barn. Detta faller dock utanför detta utredningsuppdrag. I stället är frågan för utredningen om skyddet för efterlevande sambo ska utvidgas, utöver den rätt till två basbelopp av samboegendomen som föreligger under vissa förutsättningar (18§ SamboL).

Justitiedepartementet framhåller i direktivet att någon arvsrätt idag inte ska föreskrivas för sambor, utan hänvisar bland annat till möjligheten att upprätta testamente. Idag lever många svenskar i samboförhållanden och tycks därtill många gånger tro att de är skyddade på samma sätt som gifta. Det torde även finnas bristande kunskaper om hur ett testamente upprättas och behovet av detta. Denna brist på kunskap kan leda till att förhållandervis få sambor upprättar ett testamente som innebär att den efterlevande sambon får samma skydd som en efterlevande make hade fått enligt 3 kap. ÄB. Även kostnaden för eventuell rådgivning kan verka avskräckande och är förmodligen viktig i sammanhanget.² Juridiska fakultetsstyrelsen anser att utredningen hade fått en bättre möjlighet att framställa ett förslag anpassat efter de sätt som familjer bildas idag, om direktivet formulerats mer öppet och gett utredaren möjlighet att föreslå en ordning där sambor med gemensamma barn ärvde varandra.

Arvsavstående

Utredningen föreslår att en arvinge ska kunna avstå från sitt arv efter den samboende arvlåtarens död och i stället bli efterarvinge. Detta föreslås regleras i ett fjärde kapitel i ÄB med rubriken: "*Om arvsavstående till förmån för efterlevande sambo*". Den största svårigheten är att det kan vara fråga om omyndiga arvingar, eller

² Se för att testamente inte används så ofta för att skydda en sambo, SOU 2025:91, s. 169 med vidare hänvisning till Walleng, Kajsa, Att leva som sambo: en civilrättslig studie av det rättsliga skyddet för sambor och om det är i takt med sin tid Uppsala 2015, s. 11f.

arvingar som står under förvaltare. En förmyndare, god man eller förvaltare måste då företräda arvingen, varefter överförmyndaren måste samtycka till avståendet, 15 kap. 6 § FB. Det är inte alls säkert att förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren medverkar till avståendet. Om det är fråga om arvingar som har egen rättslig handlingsförmåga, är det alls inte säkert att de vill avstå egendom till sin förälder, tillika den efterlevande sambon. I denna del, kommer en avgörande skillnad kvarstå mellan gemensamma barn i äktenskap och gemensamma barn i samboförhållande. En sådan ordning är enligt Juridiska fakultetsstyrelsen inte önskvärd.

Efterarvsrätt när testamente saknar stipulation om efterarv?

Utredningen föreslår att en efterlevande sambos skydd skulle kunna utökas genom införande av ett nytt 3:e stycke i 7 kap. 3 § ÄB, som föreslås lyda som följer: *”Om ett testamentsförordnande gäller till förmån för en efterlevande sambo och en gemensam bröstarvinge påkallar jämkning, utgår laglotten vid den efterlevande sambons död. Då ska det som föreskrivs i 4 kap. 2-7 §§ tillämpas.* Någon begränsning i detta avseende till samboegendom avses inte.³

Vidare föreslås alltså 4 kap. 2-7 §§ ÄB gälla, vilket innebär att bröstarvingen blir efterarvinge. Ett förslag som hör samman med det ovan finns i 12 kap 1 § andra stycket ÄB. Det säger: *”Om det genom testamente har förordnats att egendom, som tillkommer efterlevande sambo som universell testamentstagare, ska tillfalla annan sedan sambons rätt upphört, ska det som sägs i 4 kap. tillämpas på motsvarande sätt, om inte annat följer av testamentet.”*

Juridiska fakultetsstyrelsen anser inte att förslagen och motiveringen i betänkandet ger tydliga svar om vad som gäller när ett testamente inte innehåller någon stipulation om efterarvsrätt (eller lydelser om fri

³ SOU 2025:91, s. 179 och 444.

förfoganderätt eller full äganderätt). I vissa delar av betänkandet framstår det som att bröstarvingar som huvudregel ska erhålla efterarvsrätt till sin arvslott. Men de föreslagna lydelseerna av 7 kap. 3 § tredje stycket ÄB och 12 kap. 1 § andra stycket ÄB ger snarare uttryck för att den efterlevande sambon ska få full äganderätt och att en bröstarvinge genom att påkalla jämkning endast får efterarvsrätt till laglotten.

Argumentationen om att sambor bör få förordna om sin kvarlåtenskap genom testamente förs på s. 179 ff. i betänkandet. Den argumentationen är alltså enligt Juridiska fakultetsstyrelsen otydlig.

Inledningsvis konstateras följande på s. 179.

”Det förefaller dock rimligt att den vars egendom frågan rör ska ha möjlighet att genom testamente åstadkomma samma skydd för efterlevande sambo som makar har.”

Det är otydligt om lydelsen ”samma skydd ... som makar har” syftar tillbaka till makars möjlighet att upprätta testamenten till varandra eller det skydd som de har enligt 3 kap. ÄB.

Den efterlevande maken har enligt 3 kap. 1 § ÄB rätt att ärva den avlidna maken. I den mån den avlidna maken inte upprättat något testamente ärver alltså den efterlevande maken hela kvarlåtenskapen. Särkullbarn har dock rätt att få ut sin arvslott direkt. Enligt 3 kap. 2 § ÄB har arvingar i första och andra arvsklassen rätt till efterarv från den först avlidna maken. Det innebär att den efterlevande maken ärver den avlidna makens kvarlåtenskap, som annars hade gått till gemensamma bröstarvingar eller till arvingar i andra arvsklassen, med fri förfoganderätt.

Huvudregeln när efterlevande make i stället mottar egendom genom testamente är att denne erhåller egendomen med full äganderätt om inte testamentet stipulerar något om efterarv. Enligt 12 kap. 1 § ÄB ska reglerna i 3 kap. ÄB tillämpas om det förordnats att efterlevande make ska ta arv som arvinge eller universell testamentstagare och testamentet stipulerar att hela eller delar av kvarlåtenskapen ska tillfalla annan efter den efterlevande makens död.

Om testamenten till efterlevande sambo ska följa samma logik, skulle den efterlevande sambon alltså som huvudregel motta kvarlåtenskap med full äganderätt om inget annat framgår av testamentet. Utredaren uttrycker dock även följande på s. 179:

”Ett testamentariskt förordnande till förmån för efterlevande sambo bör som huvudregel kombineras med en rätt till efterarv efter föräldern vid den efterlevande sambons död. Bröstarvingar bör alltså behålla sin arvsrätt efter föräldern, men den bör omvandlas till en efterarvsrätt, i likhet med det som gäller för makars gemensamma bröstarvingar (3 kap. 2 § ÄB).”

En bröstarvinges arvsrätt efter den avlidna sambon är en arvslott. Enligt den hänvisade bestämmelsen i 3 kap. 2 § ÄB följer att arvingar i första och andra arvsklassen får efterarvsrätt till sin arvslott när efterlevande make ärver den avlidna maken.

Det framstår emellertid som oklart vad den citerad lydelsen avser. En förståelse är att bröstarvingen som huvudregel ska ha rätt till efterarv till hela arvslotten. En sådan lydelse skulle vara naturlig i ett lagförarbete, eftersom texten rör lagens utformning. Rent språkligt framstår lydelsen dock som en instruktion till sambor som upprättar testamente. Det vill säga att de bör kombinera testamentariska förordnanden med en rätt till efterarv. Ordet huvudregel framstår i denna betydelse som märkligt eftersom testamentsgivaren i huvudsak är fri att förordna om sin kvarlåtenskap på det sätt hen önskar. Det finns alltså inte en regel om hur de ska utforma testamenten.

I det följande på s. 179 tar utredaren upp situationen när testamentsgivaren har förordnat om att sambon ska erhålla egendom med full äganderätt. I sådana tillfällen ska en gemensam bröstarvinge med stöd av den nya bestämmelsen i 7 kap. 3 § tredje stycket ÄB kunna påkalla jämkning av testamentet för att erhålla efterarvsrätt till sin laglott. Som bestämmelsen i det nya tredje stycket är formulerat synes det även vara tillämpligt på situationer när den avlidna sambon inte uppgett något i sitt testamente om vad som gäller om efterarv. Beaktat den förslagna formuleringen av 12 kap. 1 § andra stycket ÄB är det härvid otydligt vad som avses vara utfallet när en sambo

förordnar om att en efterlevande sambo ska erhålla egendom genom testamente och testamentet inte innehåller någon formulering om efterarv. Det kan härvid särskilt uppmärksammas att det bör tydliggöras vad som gäller när sambon mottar egendom som legatarie snarare än universell testamentstagare. Detta eftersom 12 kap. 1 § andra stycket endast anger vad som gäller när den efterlevande sambon mottagit egendom som universell testamentstagare.

Enligt Juridiska fakultetsstyrelsen är det inte tydligt vad utredningens faktiska förslag är. Det framstår som mest lämpligt att tolka utredningens skäl för förslagen som ett försök att ge sambors gemensamma barn efterarvsrätt till sin arvslott om inget annat framgår av ett testamente till en sambo. Den föreslagna lagtexten är dock svår att förstå på detta sätt. Juridiska fakultetsstyrelsen efterfrågar därför ett tydliggörande i frågan. Ett sådant tydliggörande bör göras genom att omformulera lagtexten. Enligt Juridiska fakultetsstyrelsen är det önskvärt att gemensamma barn till sambor får efterarvsrätt till sin arvslott för det fall ett testamente till förmån för en efterlevande sambo saknar stipulationer om efterarvsrätt. Efterarvsrätt till arvslotten bör vara en presumtion för de gemensamma barnen. Detta för att barn till sambor ska få en liknande rätt som den barn får när makar ärver varandra.

Bestämmelsen i 4 kap. 8 § ÄB

Juridiska fakultetsstyrelsen anser att det bör övervägas att tydligare formulera när ett samboförhållande har upphört vid tillämpning av den föreslagna bestämmelsen i 4 kap. 8 § ÄB.

Den föreslagna bestämmelsen i 4 kap. 8 § ÄB har 3 kap. 10 § ÄB som tydlig förebild. Bestämmelsen i 3 kap. 10 § ÄB innebär bland annat att en efterlevande make inte ärver den avlidna maken för det fall mål om äktenskapsskillnad pågår vid arvlåtarens död. Här bör utredningen i närmare detalj beakta skillnaden mellan äktenskapsskillnad och att ett samboförhållande upphör.

Det förekommer någorlunda frekvent att sambor flyttar isär när de blir äldre. Det kan exempelvis ske om någon av samborna behöver vård på

ett äldreboende eller liknande. Som utgångspunkt upphör samboförhållandet om paret flyttar isär (2 § 2 p. sambolagen). En sådan flytt på grund av vård eller arbete på annan ort innebär dock inte nödvändigtvis att samboförhållandet upphör (se NJA 1994 s. 61 och RH 1997:98). En bedömning ska göras i varje enskilt fall. Det är alltså möjligt att fortsatt vara rättsliga sambos även när en i paret vårdas på ett äldreboende eller sjukhem. Men en flytt till ett ålderdomshem kan vara i många år och kan även ändra en relations karaktär. Juridiska fakultetsstyrelsen anser att det bör tydliggöras vad som gäller i sådana situationer. Beaktat att testamenten mellan sambor kan förväntas få ökad betydelse, bör denna analys även knytas till tolkningsregeln i 11 kap. 8 § ÄB. Att låta frågan bero på enskilda bedömningar av när samboförhållandet upphörde riskerar enligt Juridiska fakultetsstyrelsen vara konflikt drivande och menligt påverka förutsebarheten i lagstiftningen.

Hur ett testamentsregister i offentlig regi kan upprättas

I denna del är utredningens uppdrag att föreslå modernare och tryggare regler för testamenten och i direktiven slås fast att testamentsrätten fyller en viktig funktion. I direktiven framhålls också att det är betydelsefullt att den som avlider får sin sista vilja såväl känd som respekterad.⁴ Redan här vill Juridiska fakultetsstyrelsen apostrofera att betydelsen av den föreslagna rätten för sambo att låta den efterlevande sambon få skydd genom ett testamentariskt förordnande helt och hållet beror på hur testamentet skyddas.

Det har under de senaste åren diskuterats i samhället bland annat genom motioner, att ett skydd för testamenten behövs – för att dessa till exempel inte ska försvinna. Detta kan exempelvis ske genom att det är en person som missgynnas av testamentet som hittar det och helt enkelt gör sig av med det, det förläggs, eller försvinner på ett

⁴ Dir. 2024:28, s. 8.

annat sätt, till exempel i en eldsvåda. Risken för att ett testamente försvinner är en viktig risk, särskilt om detta sker utan att testator uppmärksammar det, eller inte längre har den kognitiva förmåga som krävs för att upprätta ett nytt testamente.

Denna risk skulle enligt direktiven kunna undvikas genom en registrering i ett allmänt testamentsregister, liksom också ett sådant skulle kunna stärka rättssäkerheten, öka benägenheten att använda sig av testamenten, samt leda till förenklad administration. Det påpekas att sådana register finns på många andra håll i Norden och i Europa. Vidare har riksdagen uppmanat regeringen att ta initiativ till inrättande av ett frivilligt testamentsregister och Skatteverket har också upprättat en rapport om ett sådant i offentlig regi. Rapporten framhålls i direktiven vara en lämplig utgångspunkt för utredarens arbete.⁵

Även om direktiven inte anser det finnas anledning att för närvarande införa en obligatorisk registrering av testamente,⁶ framhålls att det kan övervägas att den som en gång valt att registrera sitt testamente, ska vara bunden vid att återta eller ändra sitt testamente i enlighet med det system för registrering av testamente som eventuellt blir verklighet. Förvaring av testamente är en betydelsefull fråga och innebär en ytterligare trygghet för testator. Det finns i andra länder dels register som anger var ett testamente förvaras, dels register (som Norge och Danmark) där det fysiska testamentet tas om hand för förvaring.⁷ I direktiven anges också att det finns stora möjligheter till digitala tjänster med hög säkerhet. Ett register kan upprättas för förvaring av en digital kopia, där kopian gäller som ett original, eller före ett original – detta för att registret ska få ett tydligt och praktiskt mervärde. Det skulle då kunna krävas att originalhandlingen har visats

⁵ Dir. 2024:28, s. 8, med vidare hänvisningar.

⁶ En uppfattning som Kammarkollegiet också har. Se SOU 2025:91, s. 273, med hänvisning till Kammarkollegiets yttrande angående ett testamentsregister i offentlig regi, 2022-01-31, dnr 1.1-10582-2021, s. 3.

⁷ Dir. 2024:48, s. 9.

upp för myndigheten, men frågan framhålls bli hur testamentet kan återkallas. Förvaringen kan också avse ett original.⁸

Juridiska fakultetsstyrelsen har ovan sammanfattat direktivens ramar för upprättande av ett digitalt testamentsregister. Juridiska fakultetsstyrelsen vill börja med att adressera vikten av ett testamente – som en persons sista vilja och som en handling som kan innebära en fördelning av hela den egendom som personen i fråga har samlat under sitt liv. Många gånger som ett resultat av hårt arbete. Det handlar alltså, enligt Juridiska fakultetsstyrelsen, till stor del om respekt för testamentsgivaren. Den andra sidan av myntet är dock den betydelse som testamentet kan ha för testamentstagarna. Det kan ju vara fråga om en testamentstagare som inte kan försörja sig själv till exempel på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. Om då ett testamente formenligt upprättas, är det viktigt för de inblandande individerna att de kan känna sig trygga med förekomsten av detta och att det inte försvinner.

Om ett testamente ska få fullgott skydd, måste det enligt Juridiska fakultetsstyrelsens uppfattning finnas ett offentligt register, där antingen originalet kan förvaras, eller en bestyrkt kopia där kopian gäller som ett original, eller före ett original finns, i båda fallen under förutsättning att testatorn så önskar. Vidare måste den som valt att registrera sitt testamente, vara bunden att återta eller ändra sitt testamente i enlighet med det system för registrering av testamente som gäller. I annat fall anser Juridiska fakultetsstyrelsen inte att skyddet är fullgott. Frågan om originalet ska förvaras i detta register, eller om en bestyrkt kopia ska gälla som ett original, blir då också av mindre vikt – testamentet gäller ju då som det har registrerats.

En lämplig väg att gå är enligt Juridiska fakultetsstyrelsen att i möjligaste mån följa reglerna om äktenskapsförord och registrering av dessa. Denna reglering går visserligen längre, genom att registrering

⁸ Dir. 2024:48, s. 9.

krävs för att äktenskapsförordet över huvud taget ska gälla, enligt 7 kap. 3§, tredje stycket, Äktenskapsbalken. Något sådant krav torde dock enligt Juridiska fakultetsstyrelsens uppfattning inte omfattas av direktiven.

Det skulle vidare alltså fortfarande vara frivilligt att registrera sitt ursprungstestamente, såväl enligt utredningens förslag som enligt Juridiska fakultetsstyrelsens något strängare synpunkter. Det blir således helt valfritt att upprätta ett ursprungstestamente, välja bort registrering och därmed följa äldre regler. Det torde också vara enkelt att upprätta en reglering som möjliggör för den som en gång valt att registrera sitt testamente, att göra sig fri från registreringskravet genom en formbunden återkallelse. Därefter skulle ifrågavarande person kunna upprätta ett nytt testamente utanför systemet.

Utredningen har dock valt en annan väg, som inte enligt Juridiska fakultetsstyrelsens mening förbättrar dagens situation. Utredningen har endast föreslagit att Skatteverket ska föra ett testamentsregister i 9 kap. 4 § ÄB med efterföljande föreskrifter i ”Förslag till förordning om testamentsregister”. Utredningen framhåller att frågan enligt direktiven avser ett frivilligt testamentsregister, men påpekar att:

”Däremot finns det inget som hindrar överväganden om huruvida den som en gång valt att registrera sitt testamente därefter ska vara bunden vid att återta eller ändra sitt testamente enligt samma system.”⁹

Denna väg har utredningen inte valt att gå. I den ovan angivna förordningen föreslås bland annat att till ansökan om registrering av testamente i registret ska en bestyrkt kopia av testamentet bifogas, eller ett digitalt testamente. En kopia, eller ett digitalt testamente ska sedan förvaras i testamentsregistret. Testatorn kan vidare meddela testamentsregistret att ett registrerat testamente har återkallats, eller ändrats, varvid denna uppgift registreras. Ansökan kan vidare innehålla var testamentet förvaras och även denna uppgift kan ändras

⁹ SOU 2025:91, s. 250.

och ändringen registreras. Vidare ska en testator som inkommer med en ansökan om att registrera ett nytt testamente tillfrågas om det nya testamentet ersätter eller kompletterar det redan registrerade, och om uppgift om detta lämnas ska det registreras.

Trots att utredningen valde en mycket begränsad reglering av ett testamentsregister anges att: ”Ett register i offentlig regi kan öka chansen att ett testamente kommer fram och inte heller förfalskas eller förvanskas” och utredningen framhåller att: ”Om ett testamente förvaras i hemmet, finns det risk för att det av någon anledning kommer bort.” Samtidigt konstateras att färre och färre personer har tillgång till bankfack och att konsekvenserna av ett försvunnet testamente kan bli stora. Utredningen hänvisar också till direktiven rörande att syftet med ett testamentsregister är att detta ska minska risken för att testamenten inte återfinns vid dödsfall. Med ett register menar utredningen att testators vilja bättre kan respekteras. Samtidigt skulle skyddet för äganderätten stärkas.¹⁰ Utredningen menar dock att ett frivilligt register inte kommer att eliminera risken för tvister och att det därför är tillräckligt att registrera en bestyrkt kopia av testamentet, för att uppnå det viktiga ändamålet med registret – att öka chansen att bevaka testators vilja.¹¹

Detta utredningens ställningstagande synes enligt Juridiska fakultetsstyrelsens uppfattning bero på utredningens tydliga utgångspunkt att testator ska kunna återkalla, liksom upprätta ett nytt testamente, utan krav på registrering. Om i stället den möjlighet som direktiven enligt ovan öppnar för – att utan att införa en obligatorisk registrering av testamente, kräva att den som en gång valt att registrera sitt testamente, är bunden vid att återta eller ändra sitt testamente i enlighet med systemet för registrering av testamente – genomförs, blir detta mycket säkrare. Detta skulle, enligt Juridiska

¹⁰ SOU 2025:91, s. 268 f.

¹¹ SOU 2025:91, s. 274ff.

fakultetsstyrelsens uppfattning, vara ett system för registrering som så långt som det går skyddar den testators vilja som en gång har registrerat ett testamente, samtidigt som karaktären av frivilligt testamentsregister kvarstår. Regleringen om krav på registrering skulle i detta system bara gälla den som en gång har registrerat sitt testamente.

Om vi utgår från ett frivilligt testamentsregister, kvarstår ställningstagandet om det som bör finnas i registret är originalet av testamentet, eller en bestyrkt kopia av detta. Utredningen framhåller i detta avseende att en förvaring av originaltestamenten enligt Skatteverket skulle medföra störst säkerhet för att testamentet skulle komma fram efter ett dödsfall, men också kräva mer av både reglering och administration.¹² Detta är emellertid också den variant som närmast skulle ansluta till Kammarkollegiets uppfattning att ett frivilligt register bör kombineras med förvaring av originaltestamente.¹³ Utredningen menar dock att en sådan arkivering av originalhandlingar kräver mycket av såväl säkerhet som utrymme.¹⁴ Detta är dock enligt Juridiska fakultetsstyrelsens mening frågor som går att lösa och som inte bör få inverkan på frågan om originaltestamenten ska förvaras av en myndighet eller ej. Med det sagt, vill Juridiska fakultetsstyrelsen än en gång framhålla som sin mening att den lösning som framstår som mest lämplig är att den testator som en gång registrerat ett testamente skall vara bunden av registreringen. Återkallelse och upprättande av nya testamenten bör alltså ske genom ny registrering. Under alla omständigheter bör testamentsgivaren åtminstone kunna välja att ha en sådan ordning.

För att återgå till frågan om det är nödvändigt att originaltestamentet registreras, vill Juridiska fakultetsstyrelsen framhålla, att en lämplig

¹² SOU 2025:91, s. 274.

¹³ SOU 2025:91, s. 274 med hänvisning till Kammarkollegiets yttrande, s. 5.

¹⁴ SOU 2025:91, s. 274.

lösning, som också nämnts i direktiven är att låta en registrerad digital version av testamentet gälla som en originalhandling, eller före denna.¹⁵ Detta skulle enligt Juridiska fakultetsstyrelsen kunna genomföras på ett motsvarande sätt som idag sedan lång tid tillbaka gäller för äktenskapsförord och genom att det krävs att en testator som en gång har registrerat ett testamente, är hänvisad till att fortsätta med denna ordning för att t.ex. ett nytt testamente ska gälla. Det sagda bör enligt Juridiska fakultetsstyrelsens mening också gälla så kallade nödtestamente. Dessa upprättas ofta i livets slutskede och det kan vara lätt för till exempel en släkting att påverka testamentsgivaren. När det gäller ett så grundläggande dokument som ett testamente, bör detta vara upprättat i sådan tid att registrering hinns med på det sätt som gäller för äktenskapsförord.

Juridiska fakultetsstyrelsen vill avslutningsvis framhålla att om utredningens förslag vinner gehör, bör registreringsförfarandet inte innefatta en uppmaning till testamentsgivaren att lämna uppgift om var testamente förvaras – det underlättar för den person som kan ha ett intresse för att låta detta försvinna.

Bör ett testamente kunna upprättas digitalt

Juridiska fakultetsstyrelsen ansluter sig till utredningens mening att ett testamente ska kunna upprättas digitalt och därmed inlemmas i testamentsregistret. Juridiska fakultetsstyrelsen anser dock att ett sådant testamente endast ska kunna återkallas, ändras, eller ersättas med ett nytt testamente i samma ordning – alltså genom en digital handling på det sätt som föreskrivs. Med hänvisning till tidigare angivna skäl, menar Juridiska fakultetsstyrelsen att detta ska gälla även nödtestamenten. Under alla omständigheter bör en testamentsgivare vid registrering av testamentet kunna avsäga sig rätten att upprätta ett nytt testamente utan ny registrering. På så vis

¹⁵ Dir 2024:28 s.

kan den som vill försäkra sig om att hens kvarlåtenskap slutligen fördelas enligt det registrerade testamentet.

Avslutande ord

Utredningens förslag om ett testamentsregister är begränsat och fyller inte enligt Juridiska fakultetsstyrelsens mening de behov som finns – och länge har funnits – av att skydda testamenten.

Juridiska fakultetsstyrelsen anser att förslaget om upprättande av testamentsregister bör justeras. Ett inträde i registret bör vara frivilligt. Den som registrerat sitt testamente ska därefter vara trygg i vetskapen om att det är det registrerade dokumentet som ska gälla.

Juridiska fakultetsstyrelse vill särskilt betona betydelsen av att skapa ett testamentsregister som skyddar testamentsgivaren från att hens testamente på något sätt försvinner. Den risken är särskilt stor i sken av att bankfack i princip är omöjliga att få tillgång till idag. Det kan härvid anmärkas att en arvinge i vissa fall kan verka för att ett testamente försvinner även före testamentsgivarens död. I ett sådant fall kan en kognitivt förmögen person förstås upprätta ett nytt testamente – i alla fall om denne upptäcker försvinnandet. Om testamentsgivare inte längre är kognitivt förmögen blir resultatet att denne inte kan efterlämna något testamente – något som är avgörande att hans eller hennes önsknings ska få genomslag.

Enligt delegation

Eva Ryrstedt

Kristian Gustafsson